

Programma- en gebiedsbeschrijving Raamovereenkomst Realisatie KRW Oost-Nederland en Midden-Nederland

Het realiseren van de KRW-maatregelen in het beheergebied van Rijkswaterstaat Oost-Nederland en Midden-Nederland

Datum 8 april 2025

Zaaknummer: 31181244

Colofon

Uitgegeven door

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Rijkswaterstaat Programma's, Projecten en Onderhoud

Griffioenlaan 2, 3526 LA Utrecht
Postbus 2232, 3500 GE Utrecht

T 088 797 21 11
www.rijkswaterstaat.nl

Datum

8 april 2025

Status

Definitief

Versienummer

1.0

Inhoud

1	Doel Programma- en Gebiedsbeschrijving en Contractstructuur	4
1.1	Doel van de Programma en gebiedsbeschrijving	4
1.2	Contractstructuur	4
2	Aanleiding, missie en doelstellingen Opdrachtgever	6
2.1	Aanleiding	6
2.2	Nationaal niveau	6
2.3	Kaderrichtlijn Water Oost- en Midden-Nederland	6
2.4	Algemene missie Rijkswaterstaat	8
2.5	Algemene doelstellingen Rijkswaterstaat	9
2.6	Doelstellingen en ambities Kaderrichtlijn Water Oost- en Midden-Nederland	9
3	Organisatie	10
3.1	Organisatiestructuur Opdrachtgever	10
3.1.1	DT KRW	10
3.1.2	Realisatieteams Oost- en Midden-Nederland	10
3.2	Belangrijke stakeholders	10
3.2.1	Staatsbosbeheer	10
3.2.2	Andere partners	11
4	Ambities en visie Opdrachtgever	12
4.1	Ambities	12
4.1.1	Planning	12
4.1.2	Binnen budget blijven	12
4.1.3	Tevreden omgeving	12
4.1.4	Duurzaamheid	13
4.2	Beheer en onderhoud tijdens de realisatie	13
4.3	Ontwerpwerkzaamheden	14
4.4	Kwetsbare natuur	14
5	Scope	16
5.1	KRW Oost-Nederland	17
5.1.1	Perceel IJssel Noord	18
5.1.2	Perceel IJssel Zuid	20
5.1.3	Perceel Nederrijn-Lek	22
5.2	Scope KRW Midden-Nederland	25
5.2.1	Eemmeer	25
5.2.2	Ketelmeer	27
5.2.3	Zwarte Meer	29
6	Bijlages	32

1 Doel Programma- en Gebiedsbeschrijving en Contractstructuur

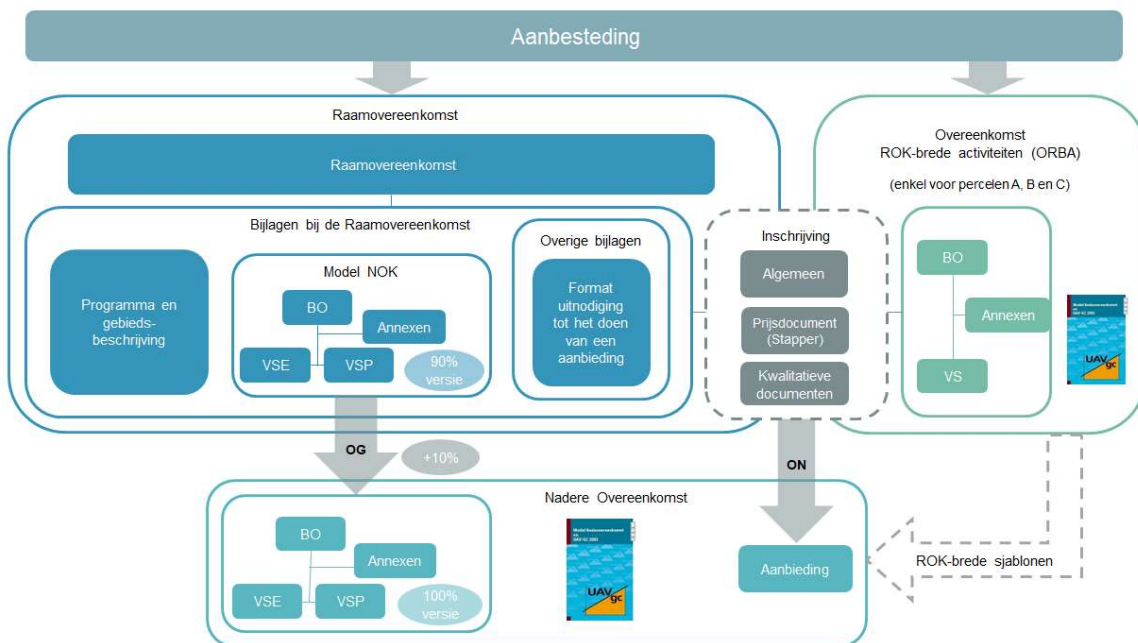
1.1 Doel van de Programma en gebiedsbeschrijving

Voorliggend document maakt onderdeel uit van de Raamovereenkomst (zaaknummer 31181244) voor de 'Realisatie KRW' van Rijkswaterstaat Oost-Nederland en Midden-Nederland.

De Programma- en Gebiedsbeschrijving geeft inzage in de contractstructuur, de KRW-opgave, geldende ambities en visies en geeft inzage in de opgave per perceel. De Programma- en Gebiedsbeschrijving is generiek opgesteld, en is van toepassing op alle vier de percelen.

1.2 Contractstructuur

Onderhavige Programma- en Gebiedsbeschrijving is onderdeel van een Raamovereenkomst. In deze paragraaf is de structuur van deze Raamovereenkomst en gerelateerde overeenkomsten beschreven. Als basis daarbij geldt onderstaand figuur.

Figuur 1 Contractstructuur

Voor de percelen A, B en C geldt dat de winnende inschrijvers van de aanbesteding niet alleen een Raamovereenkomst, maar ook een bijbehorende 'Overeenkomst ROK-brede activiteiten' krijgen opgedragen. Het verschil tussen beide is hieronder beschreven.

Raamovereenkomst:

- De Raamovereenkomst (ROK) biedt de mogelijkheid en tevens de kaders om Nadere Overeenkomsten (NOK's) op te dragen;

- Onderdeel van de ROK is de 'Model-NOK'. Dit model geldt als basis voor alle op te dragen NOK's. Ca. 90% van de inhoud van de NOK's is geborgd in het model. Zodra een locatiespecifieke NOK wordt opgesteld wordt de model-NOK aangevuld met de locatiespecifieke kenmerken, eisen en voorwaarden;
- De Opdrachtnemer doet een Aanbieding op de NOK, die gebaseerd is op de bij aanbesteding ingediende Inschrijving (waaronder de tarieven in de Stapper);
- Bij akkoord van deze Aanbieding komt de NOK tot stand. De nadere spelregels rondom dit proces staan beschreven in de ROK;
- Vanuit de Raamovereenkomst worden geen werkzaamheden verricht, en vanuit de Raamovereenkomst vinden ook geen betalingen plaats;
- Op de Raamovereenkomst is geen set aan algemene voorwaarden – zoals bijvoorbeeld de UAV-GC – van toepassing.

Overeenkomst ROK-brede activiteiten

- Gelijktijdig met de ROK wordt – bij de percelen A, B en C – de 'Overeenkomst ROK-brede activiteiten' opgedragen. Deze overeenkomst gaat parallel aan de ROK lopen;
- Deze overeenkomst is gericht op de uitvoering van enkele NOK-overstijgende activiteiten;
- Vanuit deze overeenkomst worden wel activiteiten door de Opdrachtnemer uitgevoerd, en tevens vinden vanuit deze overeenkomst betalingen plaats;
- Deze overeenkomst kent een 'opstartfase' van 12 weken;
 - Tijdens deze opstartfase werkt de Opdrachtnemer enkele ROK-brede sjablonen uit, o.a. voor het Projectmanagementplan en de Procesbeschrijving Integraal veiligheidsmanagement;
- Deze sjablonen dienen vervolgens als input voor de NOK's, zodat binnen de NOK's op uniforme en efficiënte wijze wordt gewerkt;
- Na de Opstartfase levert de Opdrachtnemer vanuit deze overeenkomst nog enkele diensten, zoals bijvoorbeeld het adviseren over de fasering en het ROK-brede risicomanagement. Ook worden de opgestelde sjablonen actueel gehouden.

Inschrijving

De Inschrijving, op basis waarvan de Opdrachtnemer de aanbesteding heeft gewonnen, heeft betrekking op zowel de Raamovereenkomst als de Overeenkomst ROK-brede activiteiten. De Inschrijving is zodoende onderdeel van beide contractdossiers.

2 Aanleiding, missie en doelstellingen Opdrachtgever

2.1 Aanleiding

De Europese Unie Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000) schrijft voor dat zowel de grond- als waterkwaliteit van Europese wateren in 2027 voldoende schoon en gezond moet zijn. Het hele ecosysteem, inclusief de mens, is afhankelijk van water van voldoende waterkwaliteit. Wij drinken water, planten groeien van water, dieren leven in het water, maar alles heeft een bepaalde waterkwaliteit nodig om te kunnen bestaan. Middels de Kaderrichtlijn Water wil de Europese Unie de verslechtering van de toestand van waterlichamen in de Europese Unie tegengaan. Het idee om dit in Europees verband op te pakken, komt voort uit de gedachte dat water zich niet aan grenzen houdt. Nederland heeft meer dan welk land baat bij (het naleven van) goede Europese afspraken met betrekking tot de waterkwaliteit. Door op Europees niveau een integrale aanpak voor waterkwaliteitsrichtlijnen te hanteren spreekt Europa 'één taal'.

2.2 Nationaal niveau

Nederland en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Nederland is al heel lang waterland bij uitstek. Onze molens, gemalen, polders en dijken zijn wereldberoemd. Maar hoe schoon en gezond is het Nederlandse water? De Europese richtlijn wordt door elke lidstaat vertaald naar landelijke kaders, zo ook door Nederland. Op landelijk niveau is Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor de uitvoering van de KRW-maatregelen. Omdat water zich niks van provinciale en/of landsgrenzen aantrekt, is in 2000 afgesproken om samen met verschillende rijksoverheden, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen samen te werken aan de realisatie van een goed leefgebied voor de flora en fauna welke in het gebied aanwezig zijn of in het gebied thuishoren. In het verleden zijn de rivieren in Nederland steeds meer ingericht om scheepvaart mogelijk te maken en om water af te voeren in tijden van hoge waterstanden. Daardoor zijn rivieren recht getrokken, kribvakken aangelegd, dijken aangelegd en oevers verhard (steenbestorting etc.). Dit terwijl een rivier van nature flauwe taluds heeft met lokaal steile wanden, oude armen/geulen die wel of niet meer aangetakt zijn, etc. Met de KRW-maatregelen wordt een deel van deze natuurlijke inrichting herstelt, binnen de kaders van het huidige gebruik. Hiermee wordt geborgd dat planten en dieren zich weer thuis voelen in ons land.

2.3 Kaderrichtlijn Water Oost- en Midden-Nederland

De KRW richt zich op internationale stroomgebieden (watersystemen). Een stroomgebied omvat al het water in een bepaalde regio. Hierdoor bestaat een stroomgebied niet enkel uit rivieren maar ook uit vertakkingen, meertjes en grondwater. Nederland is opgedeeld in de stroomgebieden Eems, Rijn, Maas en Schelde. Het stroomgebied Rijn is opgedeeld Rijn-Noord, Rijn-Oost, Rijn-Midden en Rijn-West (zie afbeelding 1).

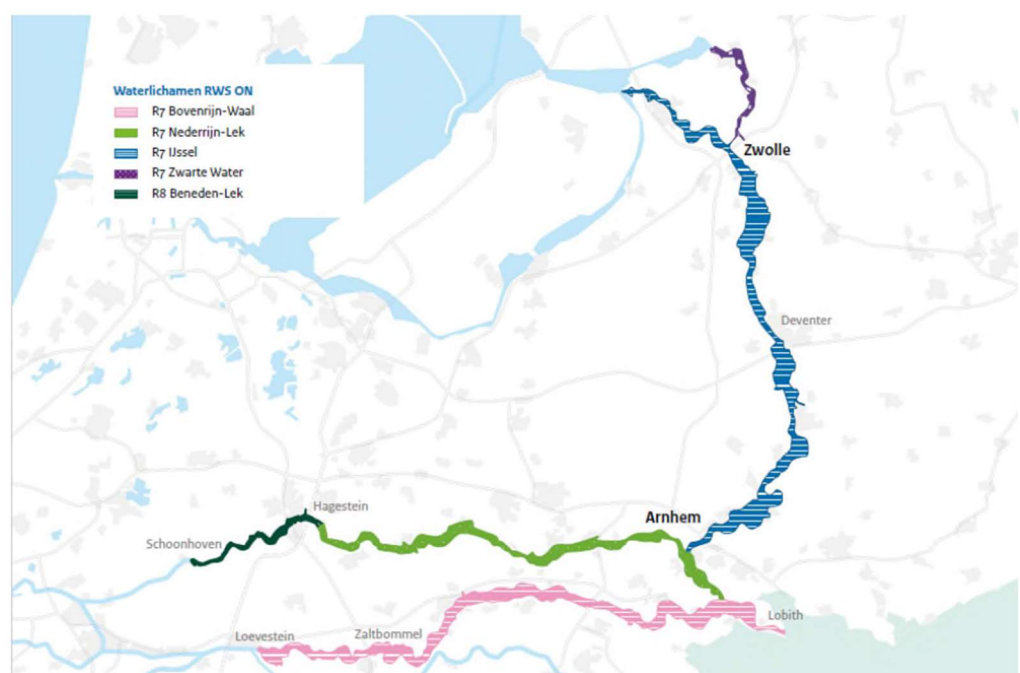

Bron: RWS; Waterdienst.

PBL/janog/1412
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

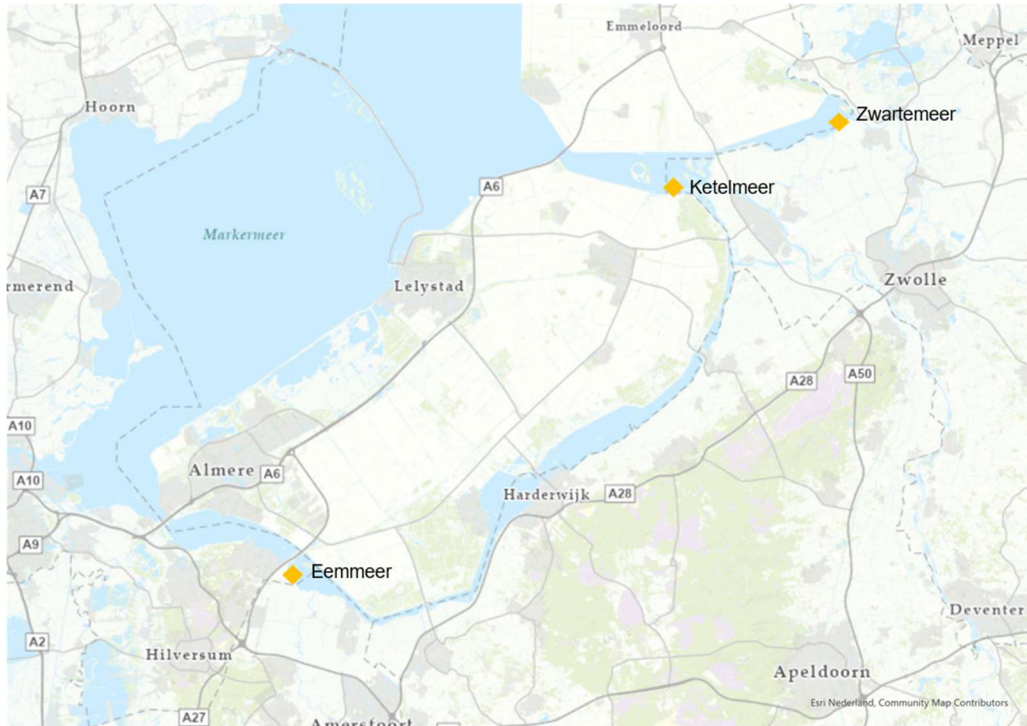
Afbeelding 1 Deelstroomgebieden Kaderrichtlijn Water

KRW ON omvat waterlichamen in zowel Maas, Rijn-Oost, Rijn-Midden en Rijn-West en heeft daarmee een grote KRW-opgave langs de Waal, Nederrijn-Lek en IJssel in de provincies Gelderland, Overijssel en Utrecht (zie afbeelding 2).

Afbeelding 2 KRW-waterlichamen in het beheergebied van Rijkswaterstaat Oost-Nederland

KRW MN omvat waterlichamen in het IJsselmeergebied en randmeren in de provincie Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Overijssel en Friesland (zie afbeelding 3).

Afbeelding 3 Projectgebied met zoekgebieden KRW 3e tranche IJsselmeergebied

Om voor alle waterlichamen een goede ecologische kwaliteit te garanderen is per waterlichaam een watertype vastgesteld. Bij ieder type water hoort een set met dieren en planten welke in het watersysteem thuishoren. KRW ON-MN richt zich momenteel tot vier groepen indicatoren van de aquatische ecologie:

1. Vissen;
2. Overige waterflora;
3. Macrofauna (waterinsecten);
4. Algen (fytoplankton).

Daarnaast wordt gekeken naar de biologie ondersteunende parameters, fysisch chemische indicatoren zoals stikstof, fosfor, temperatuur en pH, welke de ecologie beïnvloeden.

2.4 Algemene missie Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat is de uitvoeringsorganisatie die in opdracht van de Minister en Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat de nationale infrastructurele netwerken beheert en ontwikkelt opdat deze optimaal voldoen aan de maatschappelijke vraag. De missie van Rijkswaterstaat is als volgt: "We beheren en ontwikkelen de rijkswegen, vaarwegen en -wateren en zetten in op een duurzame leefomgeving. Samen met anderen werken we aan een land dat beschermd is tegen overstromingen. Waar voldoende groen is, en voldoende en schoon water."

Daarbij wil Rijkswaterstaat zich manifesteren als:

1. Publieksgerichte netwerkmanager;
2. Toonaangevend Opdrachtgever;

3. Slagvaardig crisismanager.

2.5 Algemene doelstellingen Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat streeft met de overeenkomsten de onderstaande doelstellingen na:

Uiterlijk 22 december 2027 moet worden voldaan aan de Europese Unie Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000)

Met de aanleg van KRW maatregelen, nu in circa 40 uiterwaarden, in beheergebied van Rijkswaterstaat Oost- en Midden-Nederland wordt de ecologische ontwikkeling in waterlichamen bevorderd, waarbij de huidige functionaliteiten van het areaal minimaal behouden blijven.

Bij het uitvoeren van de overeenkomsten (het Werk) dient rekening te worden gehouden met de omgeving en de (vaar)weggebruikers. Het Werk dient op zodanige wijze te worden uitgevoerd dat zo min mogelijk hinder voor de gebruiker en/of het (scheepvaart)verkeer ontstaat en de doorstroming zo min mogelijk wordt beperkt.

De Werkzaamheden dienen zodanig te worden uitgevoerd dat natuurwaarden in oevers, andere groene terreinen en waterpartijen worden behouden en waar mogelijk worden bevorderd. Verstoringen van de flora en fauna door de Werkzaamheden worden waar mogelijk vermeden.

2.6 Doelstellingen en ambities Kaderrichtlijn Water Oost- en Midden-Nederland

Voor het bereiken van de gewenste chemische en ecologische toestand van de waterlichamen IJssel, Nederrijn-Lek, Waal, Ketelmeer/Vossemeer, Zwarte Meer en Randmeren-Zuid, is een maatregelenpakket vastgesteld. Hierbij wordt voor de afzonderlijke maatregelen (natuurvriendelijke oevers, geulen, strangen, beken, uiterwaardverlagingsen e.d.) een kwantitatieve resultaatsverplichting benoemd. Dit betekent dat een bepaalde hoeveelheid km/st/ha van een type maatregel binnen een benoemd waterlichaam moet worden gerealiseerd.

Het bereiken van de kwalitatieve doelen – chemische en ecologische effecten – wordt als een inspanningsverplichting beschouwd, omdat kwaliteit door meerdere factoren wordt bepaald, waarvan Rijkswaterstaat slechts een deel kan beïnvloeden en de ecologische én chemische effecten van de KRW maatregel pas na verloop van tijd (buiten scope) meetbaar zijn.

Gelet op bovenstaande is de opgave voor de marktpartijen gerelateerd aan de kwantitatieve resultaatsverplichting, met andere woorden het realiseren van maatregelen met een door Rijkswaterstaat voorgeschreven omvang.

De maatregelen welke worden genomen zijn onderdeel van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Echter bevinden de meeste uiterwaarden zich in het Europese netwerk van natuurgebieden Natura 2000 (N2000), dat als doel heeft om flora en fauna te beschermen. De KRW en N2000 maatregelen versterken elkaar en dragen allemaal bij aan verbetering van de riviernatuur.

3 Organisatie

3.1 Organisatiestructuur Opdrachtgever

Voor de voorbereiding en realisatie van de KRW-maatregelen zijn op zowel nationaal als regionaal niveau door Rijkswaterstaat teams ingericht. Onderstaand zijn de belangrijkste teams en stakeholders toegelicht.

3.1.1 *DT KRW*

De KRW-maatregelen worden getroffen in het belang van de natuur – en waterkwaliteitsdoelen. De natuur is echter niet in staat om op te treden als klant, omdat hiervoor niet een eenduidige klant aan te wijzen is. Gezien de Europese opgave, is de EU de ultieme Klant. Om een werkbare situatie te creëren is een (vertegenwoordiger van de) klant dicht bij huis gezocht. Binnen Rijkswaterstaat is hiervoor het Governance DT-KRW ingericht en daarmee een belangrijke speler binnen het planproces. De voornaamste rollen die het DT-KRW vervult, zijn:

- Scopewijzigingen en omwisselbesluiten;
- Meedenken en besluit doorgeleiden m.b.t. doelbereik en kosteneffectiviteit;
- Meedenken en besluit doorgeleiden m.b.t. duurzaamheidsmaatregelen;
- Inbrengen van landelijke kaders relevant voor de KRW-opdracht (denk aan Aanpak Stikstof en PFAS);
- Budgetafweging in hoeverre de scope buiten de Europese opdracht ook uitgevoerd wordt.

3.1.2 *Realisatieteams Oost- en Midden-Nederland*

Om op regionaal niveau invulling te geven aan de KRW-opgave zijn vanuit Rijkswaterstaat Oost- en Midden-Nederland realisatieteams vormgegeven o.b.v. de IPM-organisatie. De teams zijn verantwoordelijk voor het beheersen van de scope, het doorlopen van de planstudie, opstellen van Nadere Overeenkomsten en beheersing van de overeenkomsten gedurende de looptijd van de Raamovereenkomst. Het realisatieteam is eveneens het aanspreekpunt voor de raamcontractanten. De realisatieteams zijn verantwoordelijk voor het informeren en indien nodig betrekken van het DT KRW.

3.2 Belangrijke stakeholders

3.2.1 *Staatsbosbeheer*

Een grote hoeveelheid van de gebieden zijn in eigendom van Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer heeft als publiekrechtelijke rechtspersoon de wettelijke taak 'het beheren en duurzaam tot maatschappelijk nut brengen van de haar toevertrouwde terreinen'. De wettelijke taken zijn gericht op beheer en ontwikkeling van het kenmerkende groene erfgoed van Nederland met het oog op de vele belangrijke waarden die dit voor de samenleving vertegenwoordigt, in het bijzonder natuurwetenschappelijke, bosbouwkundige, landschappelijke, cultuurhistorische, aardkundige, archeologische, recreatieve en educatieve waarden. Staatsbosbeheer is bij Wet ingesteld en door het Ministerie van LNV expliciet aangewezen als natuurbeheerder.

Staatsbosbeheer heeft als grondeigenaar en beheerder van riviernatuur en natuurgebieden in de Randmeren unieke kennis en veel terreinen in bezit langs de rivieren en Randmeren die kansrijk zijn voor het uitvoeren van de KRW.

SBB is als eigenaar en/of beheerder betrokken bij het beheren en/of versterken van de (rivier)natuur. Staatsbosbeheer zal indien een Nadere Overeenkomst betrekking heeft op hun gronden, op uitnodiging van Rijkswaterstaat meekijken bij de beoordeling van documenten en/of aansluiten bij overleg (bijv. PSU, PFU, etc.), opdat het project naar tevredenheid wordt uitgevoerd en daarna vlot kan worden overgedragen naar Staatsbosbeheer. Voor de werkzaamheden die de Opdrachtnemer verricht op niet-SBB gronden heeft SBB geen beoordelende rol. Wel wordt Staatsbosbeheer door Rijkswaterstaat geïnformeerd over de voortgang.

3.2.2 *Andere partners*

Binnen de stroomgebieden van KRW ON-MN wordt door Rijkswaterstaat tijdens de planstudie samengewerkt met provincies, gemeenten, agrariërs en waterschappen. Gezamenlijk wordt door alle partijen bijgedragen aan het realiseren van de KRW-doelstellingen.

Bij meerdere Randmeren van Midden-Nederland wordt gewerkt op gronden die aanspalend zijn aan eigendommen van Natuurmonumenten of op gronden waar Natuurmonumenten hoofdpachter is. Natuurmonumenten heeft haar instemming verleend aan dit project en wordt door Rijkswaterstaat geïnformeerd over de voortgang.

4 Ambities en visie Opdrachtgever

Het doel van de KRW ON-MN is het bereiken van de gewenste chemische en ecologische toestand van de waterlichamen IJssel, Nederrijn-Lek, Waal en IJsselmeergebied. Naast het behalen van de doelstelling is het van belang dat:

- er een mooie nieuwe natuur wordt gerealiseerd;
- de bestaande natuurwaarden niet of zo min mogelijk worden verstoord;
- op een constructieve wijze wordt samengewerkt tussen de Partijen maar ook met de omgeving, waarbij Partijen oog hebben voor (kosten)efficiëntie en flexibel bewegen binnen de dynamiek van het programma KRW.

4.1 Ambities

Naast het behalen van de doelstelling kent KRW ON-MN de volgende ambities in relatie tot de realisatiefase:

4.1.1 *Planning*

Rijkswaterstaat dient de verschillende maatregelen van tranche 2 en 3 Oost- en Midden-Nederland voor 22 december 2027 te realiseren. Dit houdt in dat de betreffende maatregelen fysiek gereed dienen te zijn. De maatregelen zullen onder de raamovereenkomsten middels Nadere Overeenkomsten gefaseerd in opdracht worden gegeven richting de raamcontractanten. Het moment waarop de Nadere Overeenkomsten worden verstrekt aan de raamcontractanten is o.a. afhankelijk van;

- Grondverwerving;
- Vergunningenprocedures;

De realisatie van de maatregelen gaat plaatsvinden in 2026 en 2027, waarbij de verwachting is dat er een sterke piekbelasting zal ontstaan in 2027. Vanwege de aard van het Projectgebied krijgen de raamcontractanten te maken met gefaseerde uitvoering als gevolg van perioden van hoog- en laagwater en planningsrestricties als gevolg van werken in een natuurgebied. Rijkswaterstaat wenst in samenwerking met de raamcontractanten toe te werken naar een beheerste uitvoeringsplanning waarin nauw contact tussen de partijen wordt gevoerd om e.e.a. binnen de gestelde termijn te realiseren.

4.1.2 *Binnen budget blijven*

Rijkswaterstaat wenst het programma binnen het beschikbare budget te realiseren. De totale realisatiekosten van de vier percelen gezamenlijk worden momenteel geschat op circa 345 miljoen euro.

4.1.3 *Tevreden omgeving*

Doordat de KRW-maatregelen in 2026 en 2027 op verschillende locaties gerealiseerd worden, zijn er talloze raakvlakken met de omgeving. Rijkswaterstaat wenst de hinderbeleving voor stakeholders te beperken. Hierbij kan gedacht worden aan stakeholders zijnde particulieren grondbezitters, Staatsbosbeheer, provincies, gemeenten, scheepvaart, bedrijven en omwonenden. Rijkswaterstaat wenst het programma te realiseren met aandacht voor de omgeving om geen afbreuk te doen aan het draagvlak voor het programma en de omgeving tevreden te houden. Hierbij gelden de volgende 3 omgevingspijlars:

1. Opdrachtnemer voert proactieve communicatie richting de stakeholders;
2. Opdrachtnemer treedt op als betrouwbare gebiedspartner;
3. Opdrachtnemer heeft aandacht voor houding en gedrag (zachte kant van het omgevingsmanagement)

4.1.4 Duurzaamheid

De KRW richt zich op schoon water en een gezond ecosysteem. Hierdoor kan gesteld worden dat het doel van de KRW al intrinsiek duurzaam is want het programma geeft invulling aan de groei van biodiversiteit en natuur. De algemene speerpunten van Rijkswaterstaat zijn door het programmabureau KRW vertaald naar onderstaande duurzaamheidsambities:

- *Hergebruik van in het project/programma vrijkomende grond en bouwstoffen*
Bij de uitvoering van KRW-maatregelen komt veel grond vrij, mogelijk zijn er tussen verschillende projecten verbanden te leggen tussen vraag en aanbod. Voor vrijkomende grond kan verder gekeken worden dan alleen RWS-toepassing. Bij de ontstening van oevers voor natuurvriendelijke oevers kunnen de stortstenen mogelijk hergebruikt worden (als deze een bruikbare sortering hebben) voor bijvoorbeeld het aanvullen van stortstenen of bij de in- en uitlaat van een geul.
- *Een efficiënte bouwlogistiek*
In de toplaag van veel uiterwaarden is de grond vervuild, door een scherpe sturing op bodemonderzoek en verschillende klassen aan grond gescheiden te houden kan voorkomen worden dat meer grond afgevoerd moet worden naar een depot. Ook kan het project onderzoeken of de vrijkomende grond nog gebruikt kan worden binnen het projectgebied voor andere doeleinden.
- *Gebruik van duurzame brandstoffen*
De milieu impact van KRW-projecten zit vooral in het brandstofverbruik van aanleg en grondverzet. Hiertoe wenst Rijkswaterstaat in te zetten op het gebruik van geëlektrificeerd materieel en materieel op waterstof. Hiermee sluit het KRW-programma aan op de landelijke ontwikkeling rondom de transitiepaden voor de Emissieloze Bouwplaats en Nat Grondverzet.

4.2 Beheer en onderhoud tijdens de realisatie

Gedurende de planstudie wordt het beheer en onderhoud van de voor de KRW-maatregelen benodigde gronden verzorgd door de reguliere onderhoudspartners van Rijkswaterstaat en de diverse partners, zoals Staatsbosbeheer.

De Opdrachtnemer heeft tijdens de realisatiefase een coördinatieverplichting (met raakvlakprojecten) voor het laten uitvoeren van Beheer en Onderhoud door de reguliere onderhoudspartner van Rijkswaterstaat. De coördinatieverplichting houdt in dat partijen gezamenlijk zorgen dat de activiteiten (het Werk) op elkaar aansluiten en tijdig en effectief samenwerken om het gewenste resultaat te bereiken. Met als doel om de efficiëntie en effectiviteit van het project (Werk) te waarborgen.

Voor de gronden (pachtvrij) van Staatsbosbeheer (pachtvrij) worden door Rijkswaterstaat nadere afspraken gemaakt over het tijdelijke beheer en onderhoud.

Hiermee wordt voorkomen dat de raamcontractant gedurende de gehele looptijd van de Raamovereenkomst verantwoordelijk is voor het B&O. De eisen over het reguliere onderhoud worden vastgesteld ten tijde van het opstellen van de Nadere Overeenkomst.

Gebiedsafbakening:

- In het veld moet het Projectgebied (beheergebied tijdens realisatie) wel zichtbaar zijn. Hierdoor is het noodzakelijk om te kiezen voor logische grenzen of op andere manier zichtbaar maken (afrasteren, etc.).

4.3 Ontwerpwerkzaamheden

Als eindproduct van de planstudie van perceel D wordt een Definitief Ontwerp (DO) opgeleverd, voor perceel A, B en C wordt een Voorlopig Ontwerp (VO) opgeleverd.

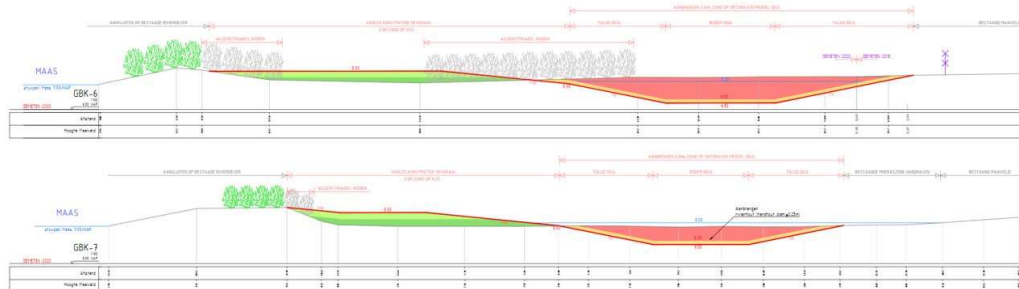
Een VO is door Opdrachtgever gedefinieerd als een 'vergunbaar ontwerp'. De Opdrachtgever vraagt op basis van het VO de in het model NOK Annexen genoemde vergunningen, ontheffingen en meldingen aan. Nadat de uit de procedures voortkomende wijzigingen zijn doorgevoerd in het VO, is het VO vastgesteld en dient dit als het vertrekpunt voor de Opdrachtnemer.

Het door de Opdrachtnemer op te leveren DO en UO dient inhoudelijk niet af te wijken van het VO (tenzij uit de betreffende NOK anders blijkt). De voor de Opdrachtnemer resterende ontwerpwerkzaamheden en daarmee oplossingsruimte in het ontwerp heeft o.a. betrekking op:

- Uitvoeringsvrijheden; logistiek, grondstromen, fasering, werkstroken, hergebruik stortsteen en/of gronden etc.
- Vrijheden binnen het systeem voor bijvoorbeeld de engineering van kunstwerken (zoals duikers en bruggen) en het uitwerken van details (systeemgrenzen laten aansluiten op de omgeving etc.);
- Uitwerking van de materialisatie van kunstwerken, duikers, eenvoudig handmatig bedienbare regelwerken, afsluitmiddelen, etc.
- Het verwerken van natuurlijke variatie in breedte, gradiënt en microreliëf van het ontwerp.

Vanwege de aard en omvang van de Raamovereenkomst wordt per Nadere Overeenkomst middels de Vraagspecificatie Eisen inzichtelijk gemaakt welke iteratieslag de Opdrachtnemer nog dient te verrichten om te voldoen aan de gestelde eisen.

Een voorbeeld van een uit de planstudie voortkomend Voorlopig Ontwerp is onderstaand opgenomen.

4.4 Kwetsbare natuur

De realisatie van de KRW-maatregelen geschiedt in gebieden waarin zich hoogwaardige natuur bevindt en wettelijke natuurdoelstellingen (N2000) kunnen gelden. Hoogwaardige natuur is op basis van jarenlang intensief natuurbeheer tot stand gekomen en behouden. Aanvullend op hetgeen middels wet- en regelgeving is geregeld, wenst Opdrachtgever de partijen te wijzen op de soms onvervangbare natuurwaarde welke zich binnen de projectgebieden bevinden.

Met betrekking tot flora en fauna geldt dat de basis is om te voldoen aan wet- en regelgeving, onder andere het ecologisch werkprotocol, gedragscode Flora en Fauna

en dergelijke. Echter, omdat er gewerkt wordt in natuurgebieden aan de ontwikkeling van natuur, is het van belang om in de uitvoering zoveel mogelijk rekening te houden met de bestaande natuurwaarden en zo veel mogelijk in het werk te stellen om deze te behouden. Opdrachtgever vraagt van Opdrachtnemer een actieve houding in het respecteren van de bestaande natuur en het beperken van schade ervan.

5 Scope

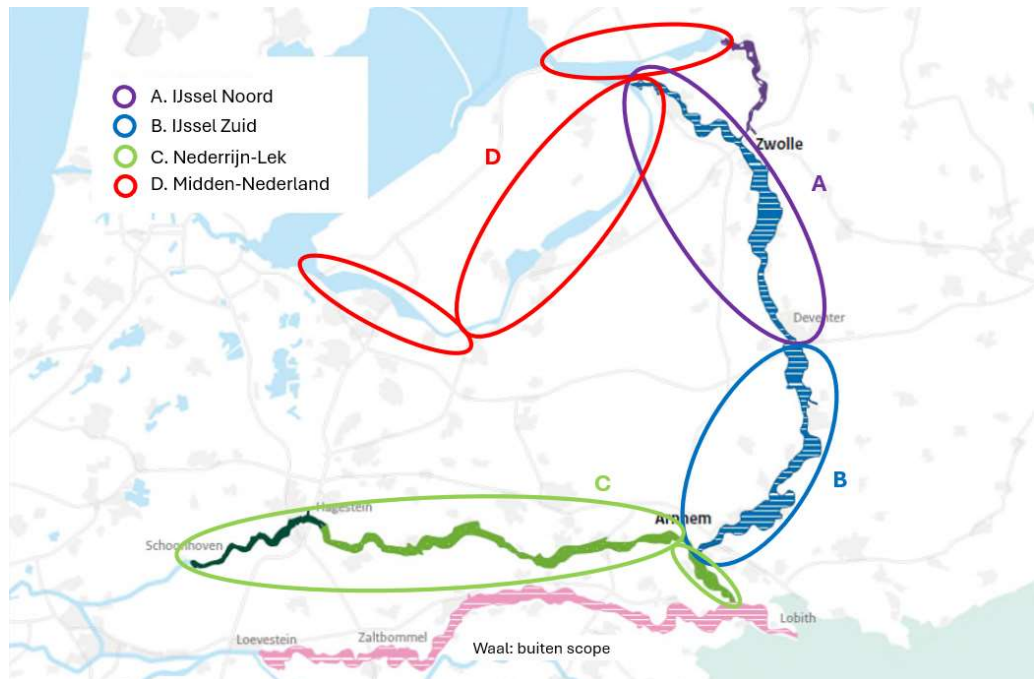
Het programma KRW richt zich op de realisatie van maatregelen die bijdragen aan ecologisch en chemisch schoon water. Daar deze maatregelen bijdragen aan het opwaarderen van de natuur heeft het programma diverse raakvlakken met overige (rijks)opgaven. De planstudie heeft zich gedurende de uitwerking van de KRW-maatregelen daarom o.a. gericht op het inventariseren van meekoppelkansen om zo aanvullende natuurwaarden te creëren in de gebieden en/of op efficiënte wijze opgaven te combineren tot één maatregel. Deze meekoppelkansen kunnen voortkomen uit regionale opgaven, beheeropgaven en/of landelijke programma's. Voorbeelden zijn o.a. gebiedsontwikkelingsprocessen, Rijksprogramma's zijnde Natura 2000 (N2000) en Natuur Netwerk Nederland (NNN).

Aan de planstudie, en daarmee de scope voor de realisatie, wordt op het moment van aanbesteden van voorliggende Raamovereenkomst nog gewerkt. Om deze reden staat de scope van de daadwerkelijk uit te voeren KRW-maatregelen nog niet vast. Daarom wordt momenteel gesproken van een indicatieve en maximale waarde in euro's van de Raamovereenkomst.

Indicatieve en maximale waarde

De indicatieve waarde betreft het bedrag dat op het moment van aanbesteden geraamd is voor de voorziene KRW-maatregelen. De maximale waarde is het daadwerkelijke plafondbedrag van de Raamovereenkomst, met daarin financiële speling. Die speling biedt Rijkswaterstaat de mogelijkheid om de uitkomsten van de planstudie op te vangen. Hiermee wordt voorkomen dat het plafondbedrag van de Raamovereenkomst vroegtijdig is bereikt.

Zowel de indicatieve als de maximale financiële waarde staat opgenomen in artikel 3 van de Raamovereenkomst.

Afbeelding 3 Perceelindeling Raamovereenkomst

In onderstaande paragrafen worden beide typen scope toegelicht en uiteengezet.

5.1 KRW Oost-Nederland

De scope van Oost-Nederland betreft de KRW-maatregelen en meekoppelkansen die namens Rijkswaterstaat worden uitgevoerd op de locaties die zijn opgenomen in onderstaand overzicht:

IJssel Noord (perceel A)	IJssel Zuid (perceel B)	Nederrijn-Lek ** (perceel C)
Uiterwaarde: - Buitenwaarden Oldeneel*; - Buitenwaarden Welsum – Katerstede; - Buitenwaarden Wijhe; - Buitenwaarden Windesheim; - Dorperwaarden (Terwolde); - Fortmond/ Duursche waarden; - Hoenwaard; - Koppelerwaard; - Marlerwaarden; - Oenerdijkerwaarden en Welsumerwaarden; - Olsterwaarden/ Hengforderwaarden*; - Reevediep;	Uiterwaarde: - Bronkhorsterwaarden; - Brummensche Waarden; - Epse Waarden; - Fraterwaard; - Kroonstein; - Loenensche Middelwaard; - Olburgsche Waard; - Rijsselsche Waarden; - Spaensweerd; - Stokerbrandsweerd; - Tichelbeeksewaard*; - Wilpse Klei.	Uiterwaarde: - Bosscherwaarden; - Bovenpolder Amerongen; - De Rauwert; - Doorwerthsche waarden; - Drielsche Uiterwaarden; - Koekoeksche waard. - Meinerswijk; - Moerbergse waard; - Ossenwaard; - Polder De Eendracht/ Bolswaard; - Randwijksche uiterwaarden; - Renkumse benedenwaard; - Rosandepolder; - Wolfswaard.

• Vorchterwaarden; • Zalkerbosch. Overige werkzaamheden: • Samenwerkingsovereenkomst Hoenwaard (geul 1)* • Vermindering Emissie Waterbodern • Toepassen Kiezelsubstraat	Overige werkzaamheden: • Rivier Klimaat park • Toepassen Kiezelsubstraat	Overige werkzaamheden: • Toepassen Kiezelsubstraat
--	---	--

* deze opgave betreft een gecombineerde gebiedsopgave, waarin RWS scope van derden meeneemt in de realisatie.

** de werkzaamheden aan perceel C vinden deels plaats in de Oude Maas.

De scope is bewust beperkt tot de genoemde locaties. De scope van perceel C betreft zodoende niet alle KRW-maatregelen in de volledige Nederrijn-Lek, maar enkel de KRW-maatregelen op de specifiek genoemde locaties, aangevuld met de 'overige werkzaamheden'. Ditzelfde principe geldt voor de percelen A en B.

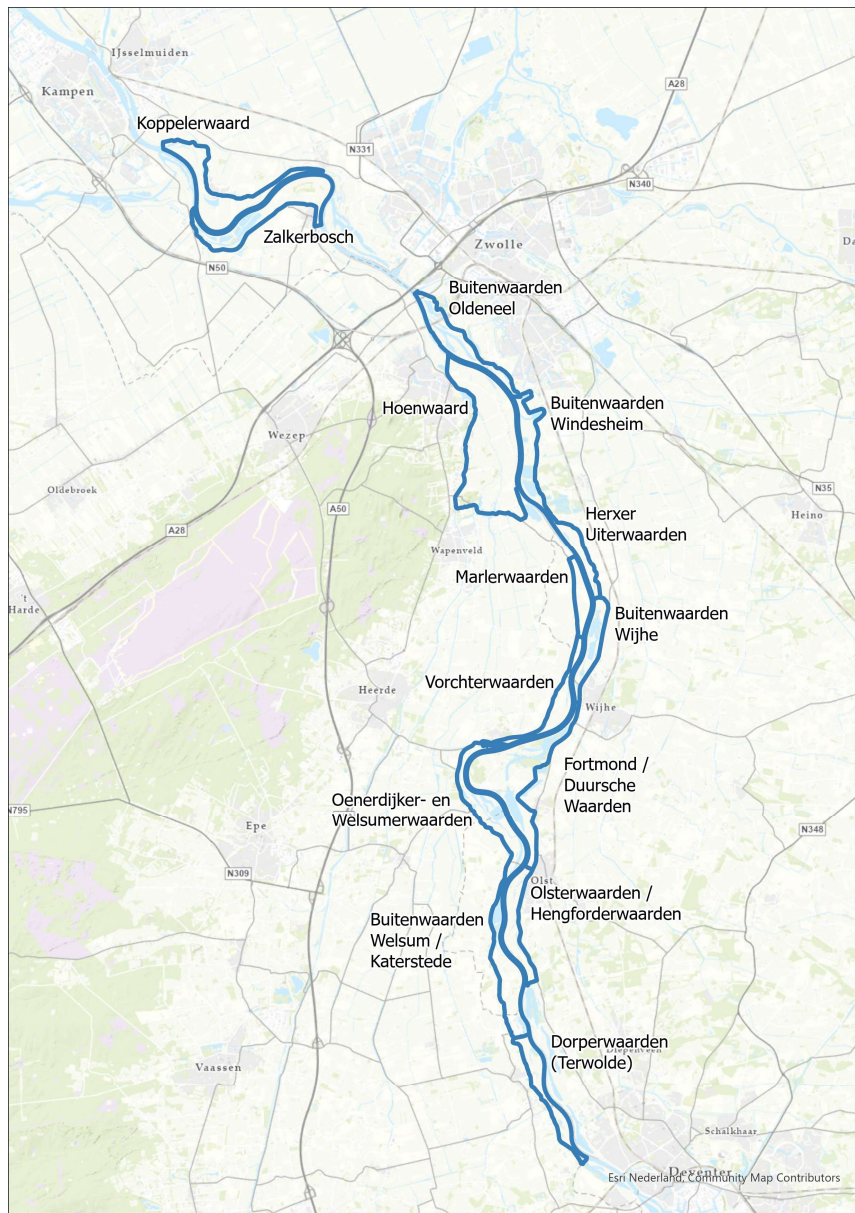
Navolgende subparagrafen geven een beschrijving per perceel.

5.1.1

Perceel IJssel Noord

Het traject van het gebied IJssel Noord loopt tussen Deventer en Kampen, van km 944 tot het Ketelmeer. De rivier kenmerkt zich als een slingerende zandrivier in een laagvlakte, die zowel stromende nevengeulen als afgesneden strangen en hanken kan herbergen. Wat het deelgebied IJssel Noord uitzonderlijk maakt is haar benedenstroomse ligging. Hierdoor is er minder verhang waardoor er minder stroomsnelheid in de rivier is. Dit geeft onderwaterplanten een grote kans, welke nieuwe soorten zullen aantrekken.

De beoogde werkzaamheden in dit deelgebied zijn enkel KRW-maatregelen en betreffen het realiseren van circa 21 km natuurvriendelijke oever en circa 7 km geul. In de onderstaande afbeelding is een visuele weergave van de verwachte scope opgenomen. In de onderstaande tekst is het algemene beeld van de maatregelen in de ROK globaal beschreven.

Afbeelding 4 Verwachte scope IJssel-Noord

Grondverwerving

Ongeveer de helft van de gronden rondom IJssel Noord zijn in het bezit van De Staat of andere overheidsinstanties. Een zesde van de gronden is in het bezit van Staatsbosbeheer. Een klein aandeel van de gronden in perceel IJssel Noord, ongeveer een tiende, is in het bezit van particulieren. Bij de overige gronden in het nog onbekend bij wie deze in bezit zijn.

Stakeholders

In deze paragraaf is – in willekeurige volgorde – een overzicht opgenomen van de relevante stakeholders binnen het perceel.

Opdrachtgever	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat PPO	
Beheerders	
Beheereenheid Veluwe Noord	Staatsbosbeheer
Beheereenheid IJsselvallei-Vechtdal	RWS Waterdistrict IJssel en Twentekanal
Provincies	
Provincie Overijssel	Provincie Gelderland
Gemeenten	
Gemeente Kampen	Gemeente Heerde
Gemeente Olst-Wijhe	Gemeente Voorst
Gemeente Hattem	Gemeente Zwolle
Gemeente Kampen	
Waterschappen	
Waterschap Vallei en Veluwe	Waterschap Drents Overijsselse Delta
Overige partijen	
Particuliere grondeigenaren/ pachters	Gasunie
Reales	Natuur en Milieu Overijssel
Stichting IJssellandschap	Stichting Geldersch Landschap & Kasteelen
Stichting Landgoed Windesheim	Sportvisserij Oost-Nederland
Vitens	

5.1.2

Perceel IJssel Zuid

Het traject van het gebied IJssel Zuid loopt van de vertakking van de Rijn bij Westervoort tot km 944 ter hoogte van Deventer. De rivier kenmerkt zich als een licht slingerende zandrivier tussen oude kronkelwaarden. Kronkelwaarden bestaan uit een afwisseling van oude stroomgeulen tussen zandige stroomruggen, gevormd door de (pré)-Middeleeuwse IJssel met hogere afvoeren. Dit zijn vandaag de dag geen actieve structuren meer. De kronkelwaardgeulen worden sterk door rivierkwel gevoed. Na de vorming van de kronkelwaarden heeft de IJssel steeds minder afvoer van water, doordat steeds meer water van de Rijn via de Waal naar zee ging stromen. Het traject tussen Zutphen en Deventer kenmerkt zich door jongere hanken en strangen. Dit zijn doorgaans niet-aangetakte strangen/geulen, die niet in continue verbinding staan met de IJssel. Na de aanleg van het Pannerdensch Kanaal (1707) en de verlegging van de bovenmonding (1777) kreeg de IJssel zijn huidige afvoercharacteristieken. Het deelgebied IJssel Zuid maakt zich bijzonder door haar sterk natuurlijke karakter. Het gebied is relatief weinig 'aangetast'.

De beoogde werkzaamheden in dit deelgebied betreffen het realiseren van circa 22 km geul, circa 6 km natuurvriendelijke oever en circa 19.5 ha uiterwaardverlaging. In onderstaande afbeelding is een visuele weergave van de beoogde scope opgenomen.

Afbeelding 5 Verwachte scope IJssel Zuid

Grondverwerving

Ongeveer de helft van de gronden rondom IJssel Zuid zijn in het bezit van De Staat of andere overheidsinstanties. Een vijfde van de gronden zijn in het bezit van particulieren. In perceel IJssel Zuid worden enkele gronden van Staatsbosbeheer geraakt. Bij de overige gronden in het nog onbekend bij wie deze in het bezit zijn.

Stakeholders

In deze paragraaf is – in willekeurige volgorde - een overzicht opgenomen van de relevante stakeholders binnen het perceel.

Opdrachtgever	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat PPO	
Beheerders	
Staatsbosbeheer	RWS Waterdistrict IJssel en Twentekanal

Provincie	
Provincie Gelderland	Provincie Overijssel
Gemeenten	
Gemeente Zutphen	Gemeente Bronckhorst
Gemeente Brummen	Gemeente Doesburg
Gemeente Voorst	Gemeente Deventer
Gemeente Lochem	Gemeente Rheden
Waterschappen	
Waterschap Rijn en IJssel	Waterschap Vallei en Veluwe
Overige partijen	
Particuliere grondeigenaren/ pachters	De Geldersche Toren B.V.
Stichting Twickel	K3 Industriezand BV
Stichting Stoevenbeld bv	Stichting Landschapsnetwerk Brummen
Stichting gestichten van weldadigheid te Doesburg	Waterplassen Olburgen B.V.
Hengelsportfederatie Midden Nederland	Sportvisserij Oost Nederland
Stichting IJssellandschap	

5.1.3

Perceel Nederrijn-Lek

Het traject van het gebied Nederrijn-Lek loopt tussen Arnhem en Schoonhoven. De rivier kenmerkt zich als een slingerende, gestuwde laaglandrivier, met zandbanken en plaatselijk kleine eilanden die omringd waren door korte nevengeulen. Er liggen nog vrij veel riviergeulrestanten achter zandige oeverwallen, maar soms ook killen zoals de Binnenlek en getijdengeulen met rietgorzen. Ten westen van Wijk bij Duurstede gaat de Nederrijn over in de Lek. De Lek is een deels gestuwde, zwak meanderende laaglandrivier en deels vrij afstromende zoetwatergetijdenrivier. Vanaf Schoonhoven naar het westen vindt de overgang naar een echte zoetwatergetijdenrivier plaats. Hier worden getijdengeulen steeds kenmerkender en zien we soorten als Spindotterbloem en de Bittere veldkers op de voorgrond treden. Middels ontgravingen kunnen getijdengeulen of krekenselsels worden aangelegd. Krekenselsels kenmerken zich door een boomvormige structuur en takken steeds alleen benedenstrooms op de hoofdloop aan. Met maaiveldverlaging en het verwijderen van zomerkaden kunnen hoog opgeslibde gorzen weer worden "gereset" tot actieve zoetwatergetijdennatuur. In de getijdenvlakten kunnen spontaan krekenselsels ontstaan door insnijding van wegstromende (eb)water. Het deelgebied Nederrijn-Lek karakteriseert zich door meestromende nevengeulen, eenzijdig aangetakte hoogwatergeulen en haar permanente hoge rivierpeil. Dit gegeven maakt de ontwikkeling van rivierkwelmoerassen of -geulen met rijke watervegetaties kansrijk.

De beoogde werkzaamheden betreffen het realiseren van circa 15 kilometer natuurvriendelijke oevers, circa 2 km geul, het plaatsen van één duiker om een geïsoleerde plas te verbinden met de rivier en het aanbrengen van een grondrug in het water zodat zich een lagune systeem kan ontwikkelen.

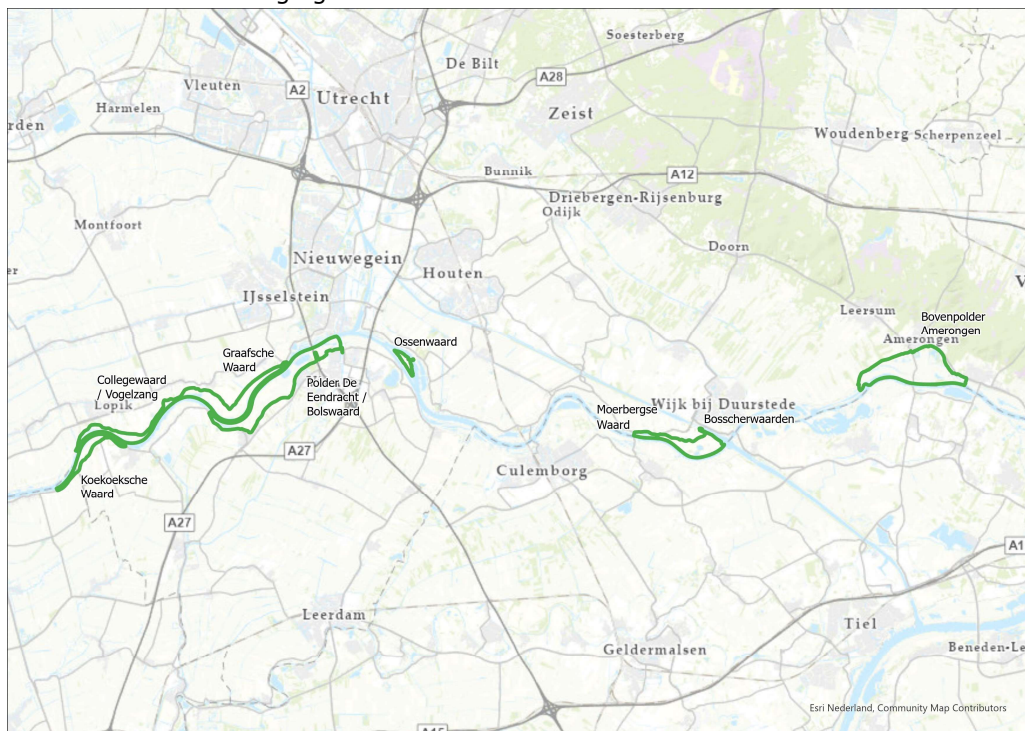
Gebiedsspecifieke ambities

De volgende gebiedsspecifieke ambities zijn gesteld voor de Nederrijn-Lek:

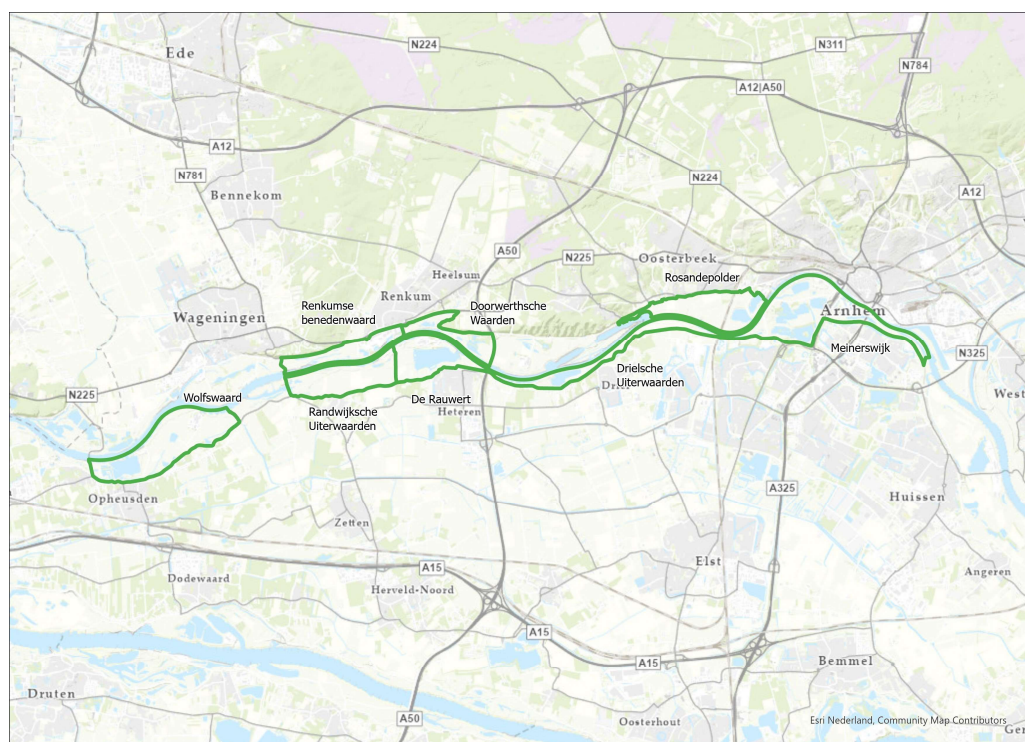
- Van soorten naar leefgebieden: EI (ecologisch idee);
- Ondiep continu stromend water;
- Wateren verbonden met de rivier;
- Beekmondingen/ uiterwaardebeek (rondom stuwwallen);
- Overstromingsvlakten;
- Geïsoleerde plassen/poelen.

Smart Rivers inrichtingsprincipes:

- Kwelgeulen rondom stuwwallen;
- Niet- of eenzijdig aangetakte geulen (strangen);
- Uiterwaardverlagingen.

Afbeelding 7 Verwachte scope Nederrijn-Lek Westzijde

Afbeelding 6 Verwachte scope Nederrijn-Lek Oostzijde

Grondverwerving

Een groot gedeelte van de gronden, ongeveer twee derde, in perceel Nederrijn/Lek zijn in het bezit van De Staat of andere overheidsinstanties. Een achtste van de gronden zijn in het bezit van Staatsbosbeheer en een tiende in het bezit van particulieren. Bij de overige gronden is het nog onbekend bij wie deze in het bezit zijn.

Stakeholders

In deze paragraaf is – in willekeurige volgorde – een overzicht opgenomen van de relevante stakeholders binnen het perceel.

Opdrachtgever	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat PPO	
Beheerders	
Staatsbosbeheer	RWS Waterdistrict Rijn en Waal
Provincie	
Provincie Utrecht	Provincie Gelderland
Gemeenten	
Gemeente Arnhem	Gemeente Houten
Gemeente Vijfheerenlanden	Gemeente Wijk bij Duurstede
Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Gemeente Wageningen
Gemeente Overbetuwe	Gemeente Renkum
Gemeente Wageningen	
Waterschappen	
Waterschap Rivierenland	Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden
Waterschap Vallei en Veluwe	
Overige partijen	
Particuliere grondeigenaren	Stichting Gelderslandschap en Kastelen
Stichting Oosterbeeks Rijnsoever	Wienerberger BV
Tennet	Rijnsoevers Arnhem B.V.
K3 Industriezand BV	Stichting Utrechts Landschap
SGL	Boscherwaarden B.V.
Kanovereniging Boscherwaarden - Dorestad	

5.2 Scope KRW Midden-Nederland

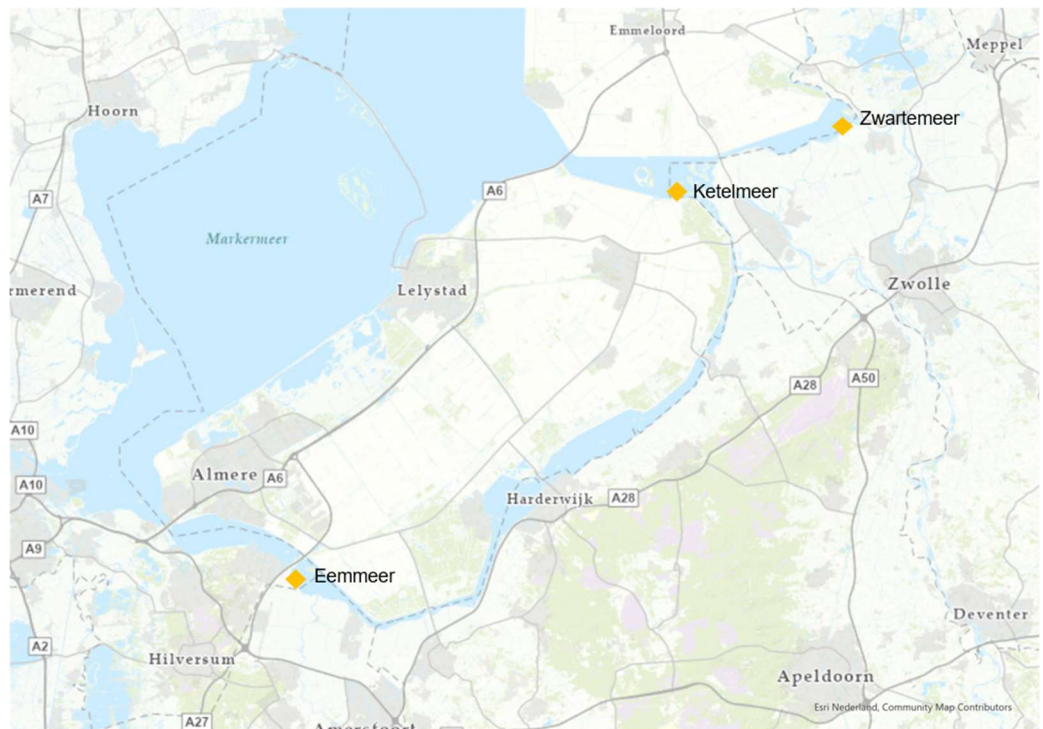
De scope van het perceel D (Midden-Nederland) betreft alle maatregelen uit KRW tranche 3 die namens Rijkswaterstaat gedurende de looptijd van de Raamovereenkomst in uitvoering gaan in de Randmeren: vanaf het Zwarte Meer in het noorden tot en met het Eemmeer in het zuiden. Daarnaast kunnen optioneel nog maatregelen uit de overige KRW tranches voor het IJsselmeergebied opgedragen worden. NB: de scope voor Midden-Nederland is bewust ruimer geformuleerd dan voor Oost-Nederland (volledige waterlichamen in plaats van specifieke locaties).

Gelijk aan de situatie in Oost-Nederland wordt ook in Midden-Nederland onderscheid gemaakt tussen de indicatieve en maximale waarde van de Raamovereenkomst. Op het moment van aanbesteding van de Raamovereenkomst zijn de volgende KRW-maatregelen voorzien:

- Ketelmeer/IJsselmeer (Z0003, 30 ha/ 6 km)
- Zwarte Meer (Z0001, 65 ha/ 13 km)
- Randmeren-Zuid (Eemmeer, X2279-d, 42 ha/8,4 km).

De KRW-maatregelen bestaan uit onder meer natuurvriendelijke oevers, ondiepe zones en onderwaterrichels met helofyten.

Kenmerkend aan dit perceel is dat twee van de genoemde maatregelen (de voorge-noemde maatregelen Ketelmeer/IJsselmeer en Randmeren-Zuid) zo spoedig mogelijk na aanbesteding worden opgedragen middels een eerste Nadere Overeenkomst. Dit heeft mede gevolgen voor de wijze waarop deze beide locaties in de aanbesteding worden afgeprijsd. Zie daartoe ook de Aanbestedingsleidraad.

Abbeelding 8 Projectgebied met zoekgebieden KRW 3e tranche IJsselmeergebied

5.2.1 Eemmeer

Langs de zuidelijke oever van het Eemmeer zal een waardevolle habitat voor de KRW-doelsoorten gecreëerd worden door de aanleg van 6 richels onder water. Hierop worden op delen riet geplaatst met vraatafrastering. Het riet zal zich verder natuurlijk ontwikkelen, waarbij ook andere helofytensoorten kunnen ontstaan buiten de kernzone van riet. In de ondieptes gelegen tussen de richels ontstaan submerse en drijvende vegetaties met habitats voor plantminnende en zuurstoftolerante vissoorten (waaronder zeelt, grote modderkruiper, snoek), amfibieën en plantgebonden macrofauna. De buitenste richel wordt tegen erosie beschermd middels een rijshoutendam en vormt bovendien een vissenbos en een habitat voor macrofauna. Na 5 à 10 jaar is het riet/helofyten voldoende ontwikkeld en is de erosiebescherming niet meer nodig. De helft van de rijshoutendam (alleen het gedeelte onder winterpeil) zal in stand gehouden worden ten behoeve van de vissen en macrofauna. Daarnaast zal de oever opgeschoond worden, zonder de bestaande rietgordel aan te tasten.

De werkzaamheden betreffen:

- Het plaatsen van rijshouten dam;
- Transplantatie van rietplaggen (zowel het afplaggen op het winningsgebied als plaatsen van deze plaggen op de projectlocatie);
- Het plaatsen vraatbescherming voor het riet
- Grondverzet en profilering (creëren van de richels en ondiepe zones);

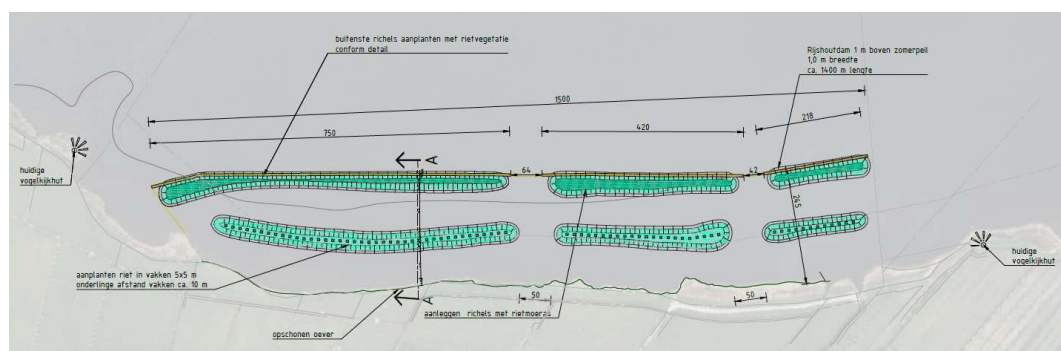
KRW-maatregelen

X2279-d: Lokale herinrichting Randmeren-Zuid.

Omvang:

Naam	X2279-d Lokale herinrichting Randmeren Zuid	Omvang: 8,40km / 42ha
SGBP categorie	Verbreden watergang/-systeem langzaam stromend of stilstaand: NVO groter dan 3m en kleiner dan 10m	
Kwaliteits-element	Macrofauna, overige waterflora, vis	

Het Definitief Ontwerp is in de onderstaande afbeelding weergegeven.

Afbeelding 9 Definitief Ontwerp Eemmeer

Grondverwerving

Geen sprake van te verwerven gronden door RWS.

Gebiedsspecifieke ambities

De volgende gebiedsspecifieke ambities zijn gesteld voor het Eemmeer:

- Ruimte bieden aan KRW doelsoorten:
 - Zuurstoftolerante vissoorten;
 - Plan minnende vissoorten.
- Terugbrengen van (water)riet / helofyten;
- Ondiepte en luwte creëren voor waterplanten;
- Zachte land-water overgangen creëren;
- Ruimte bieden aan N2000 doelsoorten:
 - Smient;
 - Slobeend.

Stakeholders

In deze paragraaf is – in willekeurige volgorde - een overzicht opgenomen van de relevante stakeholders binnen het perceel.

Opdrachtgever	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat PPO	
Beheerders	
Natuurmonumenten	Staatsbosbeheer
Provincie	
Provincie Noord-Holland	
Gemeenten	
Gemeente Blaricum	
Waterschappen	
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	
Overige partijen	
Coöperatie Gastvrije randmeren	Inspectie Leefomgeving & Transport

5.2.2

Ketelmeer

Voor de Ketelplaat worden riet/helofytenzones met land-water overgangen met ondiepe zones gecreëerd. Voor de maatregel wordt een golfbreker in de vorm van een tijdelijke rijshoutdam aangebracht die ca. 0,5 meter boven het water uitkomt. Daarachter worden 2 richels aangelegd waarop aan de bovenkant op delen riet wordt aangebracht. Dit riet wordt met rasters beschermd tegen vraat en zal zich op natuurlijk wijze uitbreiden tot een riet/helofytenzone. De ondiepere zone en geulen zullen begroeid raken met waterplanten (o.a. rivierfonteinkruid, watergentiaan, kranswieren). Ook wordt in de geulen dood hout geplaatst. Op de richels en in de ondiepe zones en geulen ontstaan habitats voor plantgebonden macrofauna en plantminnende en zuurstoftolerante vissen en vissen die van en naar de IJssel migreren. De buitenste richel wordt tegen erosie beschermd middels een rijshoutendam. Na 5 à 10 jaar is het riet voldoende ontwikkeld en is de erosiebescherming niet meer nodig en kan de rijshoutendam komen te vervallen. Onderhoud is dan niet meer nodig, de dam zal dan vanzelf vergaan. Daarnaast wordt er een mosselbank elders in de directe omgeving aangebracht ter mitigatie voor het verlies aan functioneel leefgebied van de kuifeend en tafeleend (Natura-2000).

De werkzaamheden betreffen:

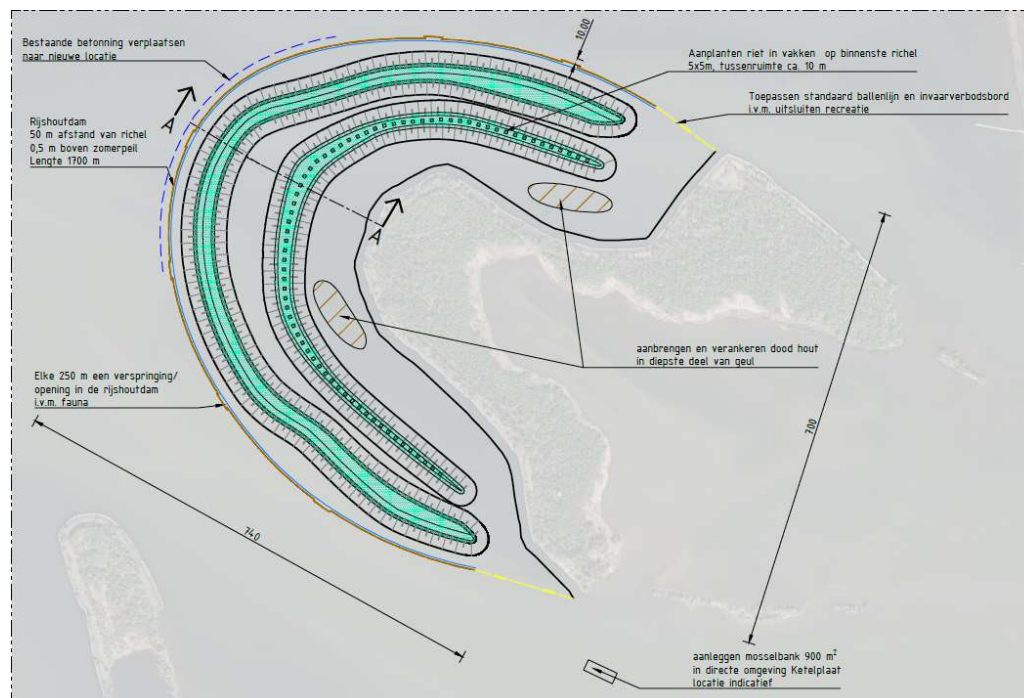
- Het plaatsen van rijshouten dam;
- Transplantatie van rietplaggen (zowel het afplaggen op het winningsgebied als plaatsen van deze plaggen op de projectlocatie);
- Het plaatsen vraatbescherming voor het riet;
- Grondverzet en profilering (creëren van de richels en ondiepe zones);

- Plaatsen en verankeren van dood hout (boom);
- Realiseren van een Mosselbank.

KRW-maatregelen

Naam	Z0003 Natuurvriendelijke inrichting Ketelmeer/IJsselmeer	Omvang: 30ha
SGBP categorie	Verbreden watergang/-systeem: aansluiting wetland	
Kwaliteits-element	Macrofauna, overige waterflora, vis	

Het Definitief Ontwerp is in de onderstaande afbeelding weergegeven.

Afbeelding 10 Definitief Ontwerp Ketelmeer

Grondverwerving

Geen sprake van te verwerven gronden door RWS.

Gebiedsspecifieke ambities

De volgende gebiedsspecifieke ambities zijn gesteld voor het Ketelmeer:

- Ruimte bieden aan KRW doelsoorten:
 - Plantminnende vissoorten;
 - Plantgebonden macrofauna;
 - Trekkende vissen van en naar de IJssel.
- Terugbrengen van (water)riet / helofyten;
- Uitbreiding van de bestaande rietzone;
- Ondiepte en luwte creëren voor drijvende en ondergedoken waterplanten;
- Zachte land-water overgangen creëren.

Stakeholders

In deze paragraaf is – in willekeurige volgorde – een overzicht opgenomen van de relevante stakeholders binnen het perceel.

Opdrachtgever	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat PPO	
Beheerders	
Staatsbosbeheer	
Provincie	
Provincie Overijssel	
Gemeenten	
Gemeente Kampen	
Waterschappen	
Waterschap Drents Overijsselse Delta	
Overige partijen	
Coöperatie Gastvrije randmeren	Inspectie Leefomgeving & Transport
Zandzuigerij De IJssel	

5.2.3

Zwarte Meer

De maatregel in het Zwarte Meer bestaat uit het creëren van ondiepten en richels onder water langs de recreatievaargeul. Door het realiseren van richels onder water ontstaat er een luwte waar emerse vegetatie kan ontstaan, bestaande uit riet/helofyten (waaronder mattenbiezen). Dit zal met vraatrasters worden beschermd. Tussen de richels ontstaan er luwe zones met submerse en drijvende vegetatie. Langs de vaargeul wordt een (tijdelijke) oeversbeschermt toegepast als bescherming tegen de golven veroorzaakt door de recreatievaart. Ook om de buitenkant van het gebied komt een (tijdelijke) rijshoutendam als golfbreker om het gebied te beschermen in de ontwikkelfase. Door de grote randlengte van de rietzone en de aansluiting op de bestaande kranswervelden zullen plantgebonden macrofaunasoorten en plantminnende en zuurstoftolerante vissen profiteren, evenals vissen die naar het Zwarte Water/Vecht trekken. De buitenste richels worden tegen erosie beschermd middels een rijshoutendam en vormen bovendien een vissbos en een habitat voor macrofauna. Na 5 à 10 jaar is het riet voldoende ontwikkeld en is de erosiebescherming niet meer nodig. Het oostelijk gedeelte van de dam (alleen het gedeelte onder winterpeil) zal in stand gehouden worden ten behoeve van de vissen en macrofauna. Het westelijk gedeelte zal op natuurlijke wijze vergaan en wordt niet behouden vanwege de kranswieren die hier aanwezig zijn.

De werkzaamheden betreffen:

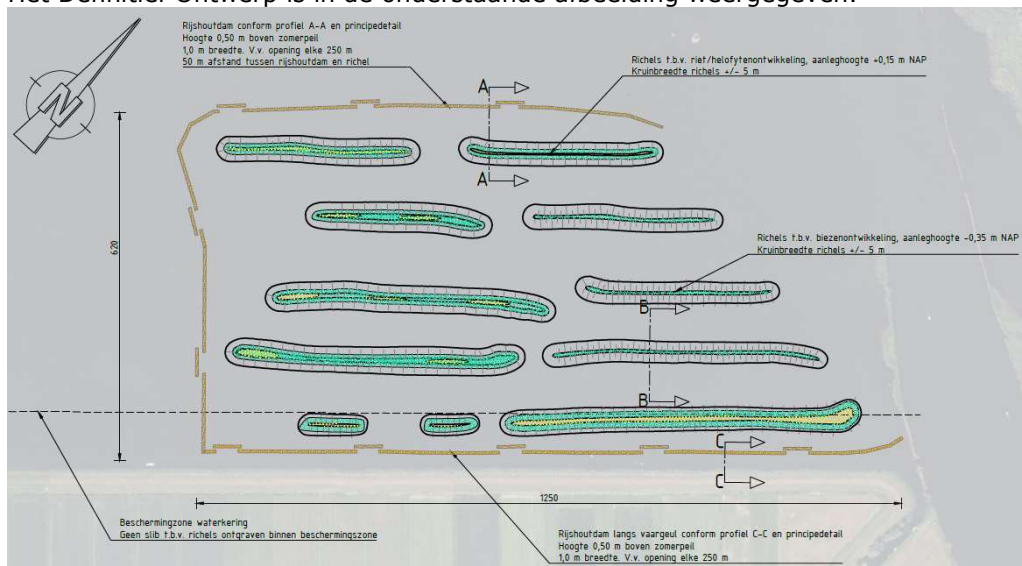
- Het plaatsen van rijshouten dam;
- Transplantatie van rietplaggen (zowel het afplaggen op het winningsgebied als plaatsen van deze plaggen op de projectlocatie);
- Het plaatsen vraatbescherming voor het riet;
- Grondverzet en profilering (creëren van de richels en ondiepe zones).

KRW-maatregelen

Naam	Z0001 Natuurvriendelijke inrichting Zwarte Meer	Omvang: 13km / 65ha
SGBP categorie	Verbreden watergang/-systeem langzaam stromend of stilstaand: NVO groter dan 3m en kleiner dan 10m	

Kwaliteitselement	Macrofauna, overige waterflora, vis
-------------------	-------------------------------------

Het Definitief Ontwerp is in de onderstaande afbeelding weergegeven.

Afbeelding 11 Definitief Ontwerp Zwarte Meer

Grondverwerving

Geen sprake van te verwerven gronden door RWS.

Gebiedsspecifieke ambities

De volgende gebiedsspecifieke ambities zijn gesteld voor het Zwartemeer:

- Ruimte bieden aan KRW doelsoorten:
 - Plantminnende vissoorten;
 - Plantgebonden macrofauna.
- Terugbrengen van (water)riet / helofyten en biezen;
- Uitbreiding van de bestaande rietzone;
- Ondiepte en luwte creëren voor drijvende en ondergedoken waterplanten;
- Zachte land-water overgangen creëren.

Stakeholders

In deze paragraaf is – in willekeurige volgorde – een overzicht opgenomen van de relevante stakeholders binnen het perceel.

Opdrachtgever	
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat PPO	
Beheerders	
Natuurmonumenten	Staatsbosbeheer
Provincie	
Provincie Overijssel	Provincie Flevoland
Gemeenten	
Gemeente Noordoostpolder	Gemeente Zwartewaterland
Waterschappen	
Waterschap Zuiderzeeland	Waterschap Drents Overijsselse Delta
Overige partijen	

Beroepsvisserij	Sportvisserij Oost Nederland
Wetlandwacht voor Vogelbescherming Nederland	Nat. Landschap IJsseldelta
HISWA-Recron	Vogelbescherming
Tennet	Vitens
Flevolandschap	Toeristische Kano Bond Nederland
Watersportverbond	

6 Bijlages

Bij deze Programma- en Gebiedsbeschrijving zijn onderstaande bijlages gevoegd. Deze bijlages geven de geven een beter inzicht in de opgave, en dienen tevens als uitgangspunt voor de prijsvorming in de aanbesteding (middels de Stapper).

#	titel	Datum/ versie	toelichting
B.1	Dataroom en GIS-viewer	Divers (zie dataroom)	Ten behoeve van de aanbesteding is een dataroom en GIS-viewer ingericht met daarin nadere informatie per locatie. Het gaat daarbij om de beschikbare ontwerp documenten en areaalgegevens.
B.2	Generiek IVP RWS ON	Versie 1.0 d.d. 28-08-24	Het generiek IVP RWS ON is van toepassing voor de percelen A, B en C.
B.3	ROK risicodossier RWS ON	Versie 2.0 d.d. 08-04-2025	Het ROK risicodossier RWS ON is van toepassing voor de percelen A, B en C.
B.4	Mijlpalen realisatie Oost Nederland	Versie 1.0 d.d. 8 april 2024	
B.5	Risicodossier KRW ROK perceel Midden Nederland		Het risicodossier KRW ROK perceel Midden Nederland is van toepassing op perceel D.